

AVİM Report No: 2 • February 2014

A MECHANISM OF REGIONAL COOPERATION IN EURASIA: TURKIC COUNCIL

Written by
Ali ÇİVİLER
Project Director

Edited by
Amb. Halil AKINCI
Secretary General of the Turkic Council

AVİM Report No: 2 • February 2014

A MECHANISM OF REGIONAL COOPERATION IN EURASIA: TURKIC COUNCIL

Written by
Ali ÇİVİLER
Project Director

Edited by
Amb. Halil AKINCI
Secretary General of the Turkic Council

Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) 2009 yılı başında Ankara’da Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı tarafından kurulmuştur. Merkez’in görevi, Kafkaslar, Balkanlar, Doğu Avrupa, Asya (özellikle Rusya, Türk Cumhuriyetleri, Irak başta olmak üzere Türkiye’nin diğer komşuları ve Asya kıtasının büyük ülkeleri) bölgelerinde ve Avrupa Birliği Teşkilatı ve ülkelerinde Türkiye’yi ilgilendiren konularda araştırmalar yapmak, bunları yazılı ve dijital ortamlarda yayımlamak, bu konularda toplantılar düzenlemek, toplantılara katılmak ve eğitim vermektir.

Bunlar haricinde AVİM, Ankara’da 1999-2009 yılları arasında faaliyet göstermiş olan Avrasya Stratejik Araştırmaları Merkezi’nin (ASAM) Ermeni Araştırmaları Enstitüsü’nün faaliyetlerini de üstlenmiştir. AVİM bu Enstitüce çıkartılmış olup halen Terazi Yayıncılık tarafından yayımlanan üç derginin hazırlanmasına yardımcı olmaktadır. Söz konusu dergiler şunlardır:

Ermeni Araştırmaları (İlk yayın 2001)
Review of Armenian Studies (İlk yayın 2002)
Uluslararası Suçlar ve Tarih (İlk Yayın 2005)

AVİM her iş günü Kafkasya ve Ermeni Sorunu, Balkanlar, Irak ve Asya ve Avrupa’yı (AB) ilgilendiren haber ve yorumlardan oluşan, e-posta ile yaklaşık 7.000 aboneye gönderilen bir bülten çıkarmaktadır.

AVİM ayrıca bir ana sayfa ve dört ayrı dosyadan (Kafkaslar ve Ermeni Sorunu, Balkanlar, Asya ve Avrupa) oluşan bir Web Sitesine sahiptir.

E. Büyükelçi Alev KILIÇ AVİM’in başkanlığını yapmaktadır.

The Center for Eurasian Studies (AVİM) was established in the beginning of 2009 by the Turkmeneli Cooperation and Cultural Foundation in Ankara. The aim of the Institute is to conduct research on matters relating to Turkey in the areas of the Caucasus, Balkans, Eastern Europe, Asia (especially Russia, Turkish Republics, all the neighboring countries of Turkey with Iraq being at the forefront, and all the countries of the Asian continent) and the European Union Organization and its member countries. It also aims to publish these findings within a written and digital environment, to organize conferences on these subjects, and to attend conferences and educate.

Apart from these, AVİM has also taken on the activities of the Institute for Armenian Research which was active in Ankara in years 1999-2009 within the framework of the Center for Eurasian Strategic Studies (ASAM). AVİM which has been established from this Institute facilitates the publishing of three journals by Terazı Yayıncılık. These journals are the following:

Ermeni Araştırmaları (first publication in 2001)
Review of Armenian Studies (first publication in 2002)
Uluslararası Suçlar ve Tarih (first publication in 2005)

The Center prepares a daily bulletin which includes news and interpretations relating to the Armenian Question, Balkans, Iraq, Asia and Europe (EU). This bulletin is sent to approximately 7.000 members by e-mail.

The Center also has a website consisting of a home page and four different folders (The Caucasus and the Armenian Issue, the Balkans, Asia, and Europe).

Retired ambassador Alev Kılıç is the director of the Center for Eurasian Studies.

Contents

POLITICAL COOPERATION.....	6
ECONOMIC COOPERATION	8
EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL COOPERATION	9
RELATIONS WITH AFFILIATED INSTITUTIONS	10
RELATIONS WITH OTHER ORGANIZATIONS	10
CONCLUSION	10

İçindekiler

SIYASI İŞBİRLİĞİ.....	14
EKONOMİK İŞBİRLİĞİ	16
EĞİTİM, BİLİM VE KÜLTÜR İŞBİRLİĞİ	17
İLİŞKİLİ KURUMLARLA OLAN TEMASLAR.....	17
DİĞER KURUMLARLA İLİŞKİLER	18
SONUÇ	18

A MECHANISM OF REGIONAL COOPERATION IN EURASIA: TURKIC COUNCIL

Written by
Ali ÇİVİLER
Project Director

Edited by
Amb. Halil AKINCI
Secretary General of the Turkic Council

With its vast natural and human resources as well as its strategic location on traditional Silk Road, Eurasia has always been a center of gravity for the regional and global players of international politics. Although, the exact borders of the region are still a subject of academic discussion, geostrategic importance of Eurasia is a fact agreed upon by leading geo-strategists.

Halford John Mackinder was one of the leading geo-strategists who underlined the geo-strategic importance of Eurasia. Mackinder, in his article entitled “The Geographical Pivot of History” (1904), described a substantial part of the Eurasian continent as the Heartland that had played a “pivotal role for all the geographical transformations of historical dimensions within the World Island”. He argued that “who rules the Heartland commands the World Island and the planet”. In the similar vein, Alfred Thayer Mahan, one of the great geo-strategists of 19th century, who “believed that whoever could control the sea would win the war and change history”, similarly described Eurasia as “the most important component of the northern land hemisphere”. Strategic significance of Eurasia is still current in the eyes of intellectuals. Robert D. Kaplan in his latest book titled “The Revenge of Geography” depicts modern-day Kazakhstan, with its privileged location at the crossroads of massive transport and energy lines connecting Europe and

China, as the new heartland in Eurasia.

For various reasons, Eurasia was under continuous regression over the past 300 years except during the time of the Russian Empire. The slow demise of Turkic Baburid Empire after Aurangzeb’s death at the beginning of 18th century that dominated sub-Indian continent from 1526 to 1757; the defeat of Ottoman Empire before Vienna in 1683 and gradual weakening of Central Asian Turkic States and their isolation from the rest of Eurasia were among the turning points that caused turmoil in Eurasia, opening the door to foreign domination by the European colonial powers. Foreign domination in Eurasia, including China and Indochina, by the European colonial states superior in arms and technology during 19th and 20th centuries aggravated the process of political and economic decadence of the Eurasian region. However, Eurasia entered the 21st century with several changes that paved the way for its becoming a rising economic and political center, reclaiming its traditional rightful place in the world.

In a narrow sense, Turkic States’ independence after the end of the Cold War changed the existing equation in the region. Five independent Turkic states - Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Uzbekistan - that emerged in the world stage concentrated their efforts on state and national economy building processes. In the

following years, armed with natural and human resources, control of which passed to their legitimate owners as of independence, they started to play important economic and political roles in the Eurasian region and beyond.

On the other hand, in the 21st century, with the utilization of their economic and human potential, the People's Republic of China and India, revived their position as important regional players. Flow of goods, capital and people, as well as transfer of technology, streamlined in the era of globalization, have significantly contributed to these states' conversion into important actors at the world stage.

Despite its positive marks in the Eurasian region, the new era of globalization also triggered transnational problems with severe regional ramifications. Regional ownership remains as an effective tool to overcome these challenges that have political, economic and cultural implications. It is in this connection that Turkic Council was established as a comprehensive mechanism for regional cooperation.

Following hundreds of years of disconnectedness and decades of subjection, Turkic states finally started a new but long overdue process of awakening. They - with the exception of Turkmenistan and Uzbekistan - established the Cooperation Council of Turkic Speaking States (known as Turkic Council^{*}). In line with the tasks laid out in the preamble of the Nakhchivan Agreement in 2009, in a way that had no precedent in history, Turkic states came together on a voluntary basis, establishing a mutually beneficial relationship based on a common history, language and culture, as well as pragmatic goal of pursuing common interests.

In 1992, Turgut Özal, the then President of the Republic of Turkey, convened the first Summit of the Presidents of the Turkic Speaking States in Ankara; the first in a series of 10 summit meetings which would be known as the "Summits Process" that laid the foundations for the establishment of the Turkic Council. The Nakhchivan Agreement was signed at the 9th Summit of this Summit Process.

The Council has been structured in five main bodies as stipulated in the Nakhchivan Agreement. The first one is the Council of Heads of State as the ultimate decision-making body, with the Council of Foreign Ministers and the Senior Officials Committee ranking as second and third bodies. The fourth one is the advisory body which is the Council of Elders or the "Aksakallar Keneşi". The executive body of the Turkic Council is the International Secretariat which became operational in Istanbul in 2010 as a body where officials from four Member States work together.

In addition to the Nakhchivan Agreement that constitutes the legal basis, the Council has a profound ideological foundation. The great thinker of the 19th century, İsmail Gaspıralı, had a vision for the Turkic world to achieve "unity in language, thought and action", which is the essence of our three pillar approach that focuses on political, economic and social (cultural, educational and scientific) spheres.

Turkic Council adopts a pragmatic and result-oriented method that takes into consideration the specific conditions of each Member State. It aims to broaden the already existing bilateral cooperation between the Member States into a multilateral cooperation framework. For this purpose, Turkic Council adopts a strategy that first focuses on determining the existing or likely setbacks before the effective cooperation among its members and then strives to generate solid mechanisms in phasing them out. In so doing, Turkic Council also opens up new possible areas of cooperation for furthering the comprehensive relationships among the Member States.

POLITICAL COOPERATION

Common political will constitutes the essence of the Turkic Council. For this reason, the main mechanism for political cooperation among Member States is the annual summits of Heads of State, as a continuation of the "Summits Process" that started back in 1992. The annual Summits provide an opportunity for exchange of views on a range of issues of common interest at the highest

* The Word "Keneş" is used for the Turkish version of "Council". Keneş was mentioned in Divānu Lüğati't-Türk, the first comprehensive dictionary of the Turkic languages written by Mahmud al-Kashgari at 11th century, and is still in use in the languages of the Turkic States.

level. So far, three Summit meetings were organized each with a specific theme for accelerating cooperation among the Member States. The first Turkic Council Summit, held on 20-21 October 2011 in Almaty, the Republic of Kazakhstan, focused on “Economic Cooperation”, the second Summit held on 23 August 2012 in Bishkek, the Kyrgyz Republic, concentrated on “Educational, Scientific and Cultural Cooperation”, and the third Summit, held on 15-16 August 2013 in Gabala, the Republic of Azerbaijan, convened under the theme of “Transport and Connectivity”.

As a part of political cooperation, Ministers of Foreign Affairs gathered so far in informal settings to exchange views on current foreign affairs issues. They came together three times in New York on the margins of the United Nations General Assembly (in September 2011, 2012 and 2013) and once in Cairo on the margins of the OIC Summit in February 2013. In these meetings, Ministers under the coordination of the incumbent Chairman-in-Office of the Turkic Council, have discussed the ways how the Member States could improve collaboration within the framework of various international organizations through coordinating their positions regarding international issues and by supporting each other’s candidacies. As the concrete outcome of the process, Turkic Council has so far issued four common declarations in multilateral platforms such as OSCE, OIC, Istanbul Process for Afghanistan, reflecting the joint stance of its members on international issues of common concern.

In terms of political cooperation, Turkic Council also commissions observer missions in the election processes of the Member States. Turkic Council already observed the Presidential elections in Kyrgyzstan in 2011 and Azerbaijan in 2013, and Parliamentary elections at local and national levels in Kazakhstan in 2012. Thus, along with other international observer missions, the Turkic Council works to ensure democratic, transparent and fair elections in its member countries.

Political will for cooperation among the Member States demonstrates itself in all activities of the Council. Among other things, given the

challenges that confront the Turkic nations, Turkic Council believes that utilization of the potential of Turkic Diasporas to respond to these challenges is of vital importance. In this regard, for the first time in Turkic history, the Ministers and Heads of the Institutions in charge of Diaspora Affairs of the Turkic Council Member States were brought together in January 2013 in Baku and in May 2013 in Ankara. As a result of this process, the Turkic Speaking Diaspora Joint Activity Strategy (Strategy) was adopted and the first Turkic Council Diaspora Forum was held in Baku where more than 600 representatives from 50 countries, including heads of state agencies and diaspora organizations participated. In line with the joint understanding embodied in the Strategy document and the decisions taken in the Diaspora Forum, several Regional Centers in the US and Europe with a view to stimulate and coordinate concerted action will be established soon.

Believing in the indivisibility of security and taking into account economic and social implications of security challenges in the region, Turkic Council organized the first meeting of Security Consultations among the Member States in April 2013 and discussed relevant security issues including situation in Afghanistan. In line with this, Turkic Council attended the Ministerial Conference of Istanbul Process: A New Agenda for Regional Cooperation in the “Heart of Asia” held in Almaty in April 2013 where the common view of the Turkic Council member states on Afghanistan was delivered.

Eurasia is home to several flashpoints from terrorism, all kinds of illicit trafficking and organized crime to environmental problems. The complexity of these challenges requires utilization of effective mechanisms to provide security and stability in the region. Furthermore, withdrawal of NATO/ISAF from Afghanistan and full transition of power to Afghan authorities will have the potential to cause the emergence of new circumstances in and around the region. Nobody knows yet how these new circumstances will affect the stakeholders in Eurasia. If security and stability cannot be completely achieved and maintained in Afghanistan, the Eurasian region will be one of the first areas paying the price. Therefore, the Member States attach importance to continue political consultations within the

Turkic Council on Afghanistan and other related regional issues.

With all these aspects in mind, the Turkic Council has engaged in a multi-dimensional cooperation among Member States on political issues and it is a fact that the cooperation carried out in different areas within the Council has already started to bring about tangible results.

ECONOMIC COOPERATION

Political cooperation is a must for a successful regional ownership. However, it should go hand in hand with economic cooperation to rally the required support and ownership of the peoples living in the region. In this regard, Turkic Council attaches utmost importance to promoting economic cooperation among its Member states. We believe that this would also contribute to the full utilization of economic potential of the Eurasian region.

In this regard, three working groups on economy were established in the Council: namely improvement of investment climate, diversification of economic activities and promotion of entrepreneurship. Ministers in Charge of Economy of the Member States, pursuant to the working group meetings at expert level, came together three times to devise certain mechanisms to grow economic cooperation among the member states.

Our Member States occupy a geo-strategically important location in the world. Turkic States located on an approximately 5 million square km landmass in Eurasia, with 140 million population, generate some 1.5 trillion Dollars GDP. Eurasia is home to 75% of world population, 60% of overall global GDP and %75 of total energy supply in the world. Hence, the relative importance of Eurasia in economic and trade relations, as a bridge between Europe and China, is by all measures on the rise.

However, utilization of this advantageous position is possible only if there are efficient and reliable transport linkages and facilities among our Member States. With the development of the required physical and legal infrastructure, our members shall also become strongly connected to

the world economy. With these in mind, Turkic Council attributes priority to enhance cooperation on transportation and customs issues that are two interconnected topics requiring further attention.

The geographical distances and obstacles, along with legal and operational setbacks, in this part of the world cause certain restrictions vis-à-vis economic connections. To give an example, the average speed of a commercial truck between Central Asia and Turkey is around 17.5 km per hour. 40% of the time loss is due to lengthy procedures at border crossings. On the other hand, the Caspian Sea crossing, which is the central transport corridor linking Turkic States, is not used efficiently. Our aim is to shorten the distance and save time by introducing better infrastructure as well as institutional framework that facilitates movement of persons, goods and services.

One may argue that maritime transport is more advantageous than land transport, as it allows mass transportation of goods; but this is not necessarily the case in Asia. There are many landlocked countries and cities in the Asian continent with the nearest ports often several thousands of kilometers away. Thus, one of the conclusions reached at the World Economic Forum on Europe and Central Asia organized in Vienna in June 2011 was that “opening a land route connecting the Pacific, China and East Asia with Western Europe - the “Silk Road” - promises to cut transport times to less than one-fourth of their current cost. Some countries along the route could increase their GDP by more than 40% as a result of increased business and services”.

With this motivation, the third Turkic Council Summit was convened under the theme of “Transport and Connectivity”. As of yet, the Working Group on Transport have held four meetings and the first meeting of the Ministers of Transport convened on 3 July 2013 in Baku. As a result of these meetings, a string of documents aimed at concrete projects such as signing of a “Joint Cooperation Protocol” among the Transport Ministries of the member states; establishing “Sister Port” relations among our seaports; devising measures for materializing trans-Caspian multi-modal transportation; taking steps to secure the complementarity of the member states’ individual transport projects;

establishing a “Coordination Council”, at the level of Vice-Ministers, to address problems faced by the transport operators on the spot have been realized.

Similarly, with the aim of enhancing cooperation on customs issues and promoting facilitation of trade and transportation, Heads of the Customs Administrations of the Member States met twice.

Turkic Council has been advocating and supporting various projects that serve the purpose of building an uninterrupted land-bridge between Asia and Europe. Thus, by the abovementioned activities on cooperation in the field of customs services and transportation, we aim to realize revitalization of “Traditional Silk Road” as a feasible alternative for integrated trans-regional transportation.

EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL COOPERATION

Cooperation in social sphere is the cement that strengthens economic and political coordination and collaboration. Therefore, the second Summit focused on “Educational, Scientific and Cultural Cooperation” which constitutes another main area of cooperation for the Turkic Council, taking its roots from common history, language and culture. With this spirit, several issues pertaining to enhancement of cooperation among Member States in the areas of education, science and culture were discussed during various meetings of the Ministers of Culture and Ministers of Education.

As one of the several steps to increase cooperation in this area, the first meeting of the Joint Terminology Committee was held in November 2012 in Istanbul. The Committee promoted the use of a common alphabet that derives upon previous Latin alphabets adopted at the International Symposium on Modern Turkic Alphabets held at Marmara University in Istanbul in 1991 and Baku Turkology Congress of 1926. Turkic Council Secretariat has already started to use this alphabet, which is consistent with the vocal qualities of all Turkic languages, in its correspondence with the Member States and its affiliated organizations. Secretariat also recommended the adoption of the alphabet by the

Member States with a belief that it would act as a catalyst to bring the Turkic states closer. In addition, the Terminology Committee decided to work on dictionaries of common terminology on several related topics.

In terms of cooperation in educational sphere, the Ministers of Education of the Turkic Council, convened twice, agreed to prepare the drafts of a common history textbook and a common literature textbook. We believe that these textbooks will pave the way for revealing historical and literary wealth of the Turkic States. In their second Ministerial Meeting held in Eskişehir in November 2013, Ministers decided to include the languages of the Member States as elective courses in the curricula of the middle and high schools in their countries; to start short-term exchange of middle and high school-level students; to cooperate in vocational and technical education; and to grant scholarship for the academic studies on Turkology at Bachelor, Masters and PhD level.

The establishment of a Joint TV which will broadcast cultural and educational programs is also on the agenda of the Turkic Council. The meeting that will be convened with the participation of the experts of the Member States will be in Istanbul in February 2014. The realization of this project will help nurture new generations aware of their historical values and responsibilities.

Turkic Council also attributes importance to increasing cooperation in the field of higher education among its Member States. With this in mind, it led to the establishment of the Turkic Inter-University Union. In three meetings held so far, the founding 15 Universities of the Inter-University Union agreed on the working principles and purposes of the Union, as well as its structure and a Directive on the establishment of a Higher Education Area, a road map comprising the methods and principals of the cooperation that would be carried out by the member universities.

As in the field of political and economic affairs, Turkic Council is keen to increase cooperation on social sphere among its Member States and in the region. Therefore, the Council keeps on engaging

in a long list of activities in close cooperation with relevant institutions specialized on the area of education, science and culture.

RELATIONS WITH AFFILIATED INSTITUTIONS

In line with the three pillar approach, our efforts in political, economic and social spheres can be summarized as above. While taking concrete steps to achieve its goals, Turkic Council interacts and cooperates with the existing actors as a partner in regional and international arena. We can look at our partners from two angles. First one is the existing and new cooperation mechanisms in the Turkic world. The second one is other regional and international organizations.

According to the Nakhchivan Agreement, the Turkic Council is designed as an umbrella organization for the cooperation mechanisms among the Turkic Speaking States. TURKSOY (The International Organization for Turkic Culture) established in 1993, TURKPA (Parliamentary Assembly of Turkic Speaking Countries) initiated in 2008, Turkic Business Council formed in 2011 constitute affiliated organizations of the Council.

Turkic Academy that was established as a national institution of the Republic of Kazakhstan in 2010 and was agreed to be transformed into an international organization during Bishkek Summit in 2012, is the fourth affiliated organization of the Council. Turkic Academy, with headquarters in Astana, will focus on coordination and promotion of research in the field of Turkic languages, literature, culture, history and ethnography.

On the other hand, the agreement on the establishment of Turkic Culture and Heritage Foundation as the fifth affiliated organization of the Council was signed during the Bishkek Summit in August 2012. The Foundation's main purpose is to provide assistance in the protection, study and promotion of Turkic culture and heritage through supporting and funding various activities, projects and programs. It will carry out its activities in cooperation with TURKSOY and the Turkic Academy.

RELATIONS WITH OTHER ORGANIZATIONS

Believing in the indivisibility of peace, security and prosperity in the Eurasian region, the Turkic Council also values cooperation with other regional and international organizations.

At the 12th Summit of the Economic Cooperation Organization (ECO) in October 2012, observer status of the Turkic Council to ECO was endorsed. Application for an observer status at the Organization of Islamic Cooperation (OIC) was officially made in December 2012. Turkic Council also has a positive working relationship with Organization of Security and Cooperation in Europe (OSCE) and Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (CICA).

It should also be mentioned that the Nakhchivan Agreement on Establishment of the Cooperation Council of Turkic Speaking States was registered by the United Nations on 24 September 2012. The negotiations regarding the observer status of the Turkic Council that began at the 66th Session of the UN General Assembly are currently underway.

CONCLUSION

Eurasia, located at the heart of different continents, regions and even sub-regions, will be affected by every single challenge happening in its vicinity. Likewise, what happens in Eurasia will affect its vicinity and beyond as well. That makes regional awareness and regional ownership more important than ever. Hence, mindful of the strength of regional ownership, Turkic Council channels its energy to enhance cooperation in political and economic as well as educational, cultural and scientific spheres among its Member States. As they are also members of other regional organizations such as ECO, OIC and initiatives like Istanbul Process on Afghanistan, the Member States find ground to act in conformity within these regional platforms.

Increased cooperation and integration process has to continue in the present framework and nexus of existing ties of member nations. It is a fact that Member States of the Council are concurrently

members to different regional and international organizations as well. For instance, while the Republic of Turkey is a member of NATO, the Kyrgyz Republic and the Republic of Kazakhstan cooperating with NATO within the Partnership for Peace Programme and the Euro-Atlantic Partnership Council are at the same time members of the Collective Security Treaty Organization and Shanghai Cooperation Organization. Kazakhstan is also a member of Customs Union together with Belarus and Russia, while Turkey is a negotiating country for full membership to the EU, and is already part of the EU Customs Union.

Turkic Council aims at strengthening cooperation without contradicting the existing obligations of the Member States with respect to other states and organizations. Nor does Turkic Council intend to duplicate the work of other regional and international organizations. This is the essence of our approach with regard to Turkic Council's conduct at regional and the international levels. The activities and achievements of the Council realized so far demonstrate that this is feasible. Since one of the aims of the Turkic Council is to establish and/or maintain cooperative relations with all the neighbors, it shall further its collaboration with other regional mechanisms and organizations.

The leading geo-strategists of their time such as Mackinder and Mahan placed Eurasia at the center of their theories, taking realities of the 19th and 20th centuries into account. The approach of these strategists still hold true when judged by the geo-political and geo-economic circumstances of the 21st century. Eurasia with its vast human and natural resources, this time controlled and utilized by the rightful owners, remains to be a pivotal region in today's international arena. In this regard, Turkic Council, established as a regional mechanism for cooperation, is committed to play its part in rendering Eurasia as a region that utilizes its rich political, economic as well as educational, scientific and cultural potential to strengthen its continuously rising profile in regional and international affairs.

Finally, Turkic Council is structured in such a way that hard-won sovereignty of its constituent nations is maintained in full without yielding an inch. However, there is the underlying conviction that this could best be accomplished as part of a community of likeminded nations that share a common history, language and culture. This is the essence of the approach that guides the Turkic Council activities.

Avrasya'da Bölgesel Bir İşbirliği Mekanizması: Türk Konseyi

Yazan

Ali ÇİVİLER

Proje Yöneticisi

Yöneten

Büyükelçi Halil AKINCI

Türk Konseyi Genel Sekreteri

Avrasya'da Bölgesel Bir İşbirliği Mekanizması: Türk Konseyi

Yazan
Ali ÇİVİLER
Proje Yöneticisi

Yöneten
Büyükelçi Halil AKINCI
Türk Konseyi Genel Sekreteri

Avrasya, çok çeşitli doğal ve insani kaynakları ile tarihi İpek Yolu üzerindeki stratejik konumuyla her zaman için uluslararası politikada bölgesel ve küresel oyuncular için bir çekim merkezi olmuştur. Bölgenin kesin sınırları hala akademik bir tartışmanın konusu olsa da, Avrasya'nın jeostratejik önemi, önde gelen jeostratejistler tarafından bir gerçek olarak kabul edilmektedir.

Avrasya'nın önemini altını çizen önde gelen jeostratejistlerden biri olan Halford John Mackinder, "Tarihin coğrafi eksen/pivotu"(1904) isimli makalesinde Avrasya'yı, "Dünya Adalarındaki" bütün tarihsel boyutlu coğrafi dönüşümlerin eksen noktası olan "Kalpgah"¹ın önemli bir parçası olarak tanımlamaktadır. Mackinder "kim kalpgahı yönetirse Dünya'nın Adalarını ve gezegeni yönetir görüşünü savunmaktadır. Benzer bir anlayışla, her kim denizleri kontrol edebiliyorsa, savaşı kazanacak ve tarihi değiştirecektir" diyen 19. yüzyılın en büyük jeostratejistlerinden biri olan Alfred Thayer Mahan, aynı şekilde Avrasya'nın kuzey yarım kürenin en önemli parçası olduğunu söylemiştir. Günümüz entelektüelleri de Avrasya'nın stratejik önemini farkındadır. Robert D. Kaplan "Coğrafyanın İntikamı" isimli son kitabında modern Kazakistan'ı, Çin'i ve Avrupa'yı birbirine bağlayan büyük enerji ve taşımacılık

yollarının kesiştiği ayrıcalıklı konumuyla Avrasya'nın yeni "Kalpgah'ı" olarak tarif etmiştir.

Avrasya, çeşitli sebeplerden ötürü, Rusya İmparatorluğu'nun kontrolü altında olduğu dönem hariç, geçtiğimiz 300 yıl boyunca sürekli devam eden bir gerileme halindeydi. 1526'dan 1757'ye kadar Hindistan alt kıtasına hâkim olan Türk Babür İmparatorluğu'nun 18. yüzyılın başında I. Alemgir Şah - Evrengzib'in ölümünden sonra yavaş yavaş çökmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun 1683'te Viyana önlerinde yenilmesi ve Orta Asya Türk devletlerinin gitgide zayıflamaları ve kendilerini Avrasya'nın geri kalanından soyutlamaları, Avrasya'da karışıklığın doğmasına neden olan önemli noktalar olmuş ve bölgeyi Avrupalı kolonyal güçlerin hâkimiyetine açmıştır. Avrupalı kolonyal güçlerin 19. ve 20. yüzyıllarda Avrasya, Çin ve Hindçin'de askeri ve teknolojik üstünlükleriyle oluşturdukları hâkimiyet, Avrasya bölgesindeki siyasi ve ekonomik yıkımı şiddetlendirmiştir. Buna rağmen, Avrasya 21. yüzyıla, tarihte hak ettiği yeri geri almasına vesile olacak, kendisini yükselen bir ekonomik ve siyasi merkez haline getirecek bir dizi değişiklikle beraber girmiştir.

Daha dar bir bakışla, Soğuk Savaş'tan sonra bağımsızlığını kazanan Türk Devletleri bölgede

1 Ç.N. Heartland

mevcut olan dengeyi değiştirmiştir. Dünya sahnesinde yer bulan beş bağımsız Türk devleti – Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan- ilk etapta çabalarını devlet ve ulusal ekonomi inşa süreçlerine odaklamışlardır. Bu ülkeler, takip eden yıllarda, bağımsızlıkla beraber meşru sahiplerinin kontrolüne geçmiş doğal ve insan kaynaklarının gücüyle Avrasya bölgesinde ve ötesinde önemli politik ve ekonomik roller oynamaya başlamışlardır.

Öte yandan, 21. yüzyılda Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan, ekonomik ve insan potansiyellerinden istifadeyle önemli birer bölgesel güç olarak pozisyonlarını yeniden canlandırmıştır. Mal, sermaye ve insan hareketleri, teknolojinin aktarımı ve küreselleş çağının sağladığı kolaylıklar bu ülkelerin dünya sahnesinde önemli aktörlere dönüşmesine büyük katkı sağlamıştır.

Avrasya’da sağladığı olumlu etkilere rağmen, yeni küreselleşme çağı aynı zamanda ciddi bölgesel yan etkileri olan uluslararası problemleri tetiklemiştir. Bölgesel sahiplenme anlayışı, bu sıkıntıların getirdiği siyasi, ekonomik ve kültürel sorunların üstesinden gelinmesinde etkili bir araç olmaya devam etmektedir. İşte bu bağlamda Türk Konseyi geniş kapsamlı bir bölgesel işbirliği mekanizması oluşturmak amacıyla kurulmuştur.

Yüzlerce yıllık ayrı kalmışlık ve onlarca yıllık boyunduruktan sonra Türk devletleri sonunda uzun bir uykudan uyanmaya başlamıştır. Bu sürecin sonunda, hâlihazırda Türkmenistan ve Özbekistan’ın dâhil olmadığı, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi – Türk Konseyi- kurulmuştur. Türk devletleri, Türk Konseyi’ni kuran 2009 tarihli Nahcivan Antlaşması’nın giriş bölümünde ifade edildiği şekilde, ortak tarih, dil ve kültür mirasından hareketle ve ortak çıkar esasına dayalı olarak tarihte örneği görülmeyen bir şekilde gönüllü olarak bir araya gelerek, tüm taraflara fayda sağlayacak bir ilişki kurmuştur.

1992’de, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal “Türk Zirveleri Süreci” olarak bilinen 10 zirve toplantısından ilki olan ve Türk Konseyi’ne temel oluşturan Birinci Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi’ni Ankara’da toplamıştır. Nahcivan Antlaşması bu Zirveler Sürecinin dokuzuncusunda imzalanmıştır.

Konsey Nahcivan Antlaşması’nda öngörüldüğü

üzere beş ana sütun üzerine kurulmuştur. İlki nihai karar alma organı olan Devlet Başkanları Konseyi’dir. Devlet Başkanları Konseyi’ni sırasıyla Dışişleri Bakanları Konseyi ve Kıdemli Memurlar Komitesi takip etmektedir. Dördüncü yapı olan Aksakallar Konseyi bir danışma kurulu olarak görev yapmaktadır. Son olarak, 2010 yılında faaliyete geçen ve dört üye devletin memurlarının birlikte çalıştığı İstanbul’da kain Uluslararası Sekreterya gelmektedir.

Nahcivan Antlaşması’nda oluşturulan hukuki temele ek olarak, Konsey aynı zamanda derin bir fikri arka plana sahiptir. 19. yüzyılın büyük düşünürü İsmail Gaspıralı’nın Türk dünyasında gerçekleştirmeye çalıştığı “Dilde, fikirde, işte birlik” şiarı, bugün bizim siyasi, ekonomik ve toplumsal (kültürel, eğitim ve bilimsel) alanlara vurgu yapan üç sütunlu yaklaşımımızın da temelini oluşturmaktadır.

Türk Konseyi, her üye devletin özel koşullarını göz önünde bulunduran pragmatik ve sonuç odaklı bir yaklaşım benimsemiştir. Konsey, üye devletler arasında hâlihazırda mevcut olan ikili işbirliğini, çoklu işbirliği mekanizmasına dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Türk Konseyi, ilk olarak işbirliğinin önündeki mevcut ve olası engelleri tespit etmek; akabinde bunları kademeli olarak gidermek şeklinde somut bir strateji benimsemiştir. Böylelikle Konsey üye devletler arasında daha geniş kapsamlı ilişkiler için yeni işbirliği alanları da açmaktadır.

SIYASİ İŞBİRLİĞİ

Ortak siyasi irade, Türk Konseyi’nin özünü oluşturmaktadır. Bu itibarla, üye devletler arasındaki siyasi işbirliğinin temel unsurunu, 1992’de başlayan “Türk Zirveleri Süreci”nin devamı olan yıllık Devlet Başkanları Zirveleri oluşturmaktadır. Yıllık zirveler, devletlerin ortak ilgi alanlarına giren pek çok konu üzerinde en üst düzeyde görüş alışverişi yapmaları için bir fırsat sağlamaktadır. Bugüne kadar, üye ülkeler arasında işbirliğinin hızlandırılması amacıyla her biri farklı bir konu başlığıyla üç zirve gerçekleştirilmiştir. 20-21 Ekim 2011 tarihinde Kazakistan’ın Almatı şehrinde gerçekleştirilen ilk Türk Konseyi Zirvesi, “Ekonomik İşbirliği”; 23 Ağustos 2012’de Kırgızistan’ın Bişkek şehrinde gerçekleştirilen ikinci

zirve “Eğitim, Bilim ve Kültürel İşbirliği”, 15-16 Ağustos 2013 tarihinde Azerbaycan’ın Gebele şehrinde düzenlenen üçüncü zirve “Ulaşım ve Bağlantı” konularına hasredilmiştir.

Siyasi işbirliğinin bir parçası olarak, Dışişleri Bakanları görüş alışverişi için zirve marjında gerçekleştirdikleri mutakat toplantılarının yanı sıra gayri resmi olarak da bir araya gelmektedir. Bakanlar bugüne kadar üç kez (Eylül 2011, 2012 ve 2013’te) New York’ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu çerçevesinde, bir defa da Kahire’de Şubat 2013’te gerçekleştirilen İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi marjında bir araya gelmişlerdir. Bu toplantılarda Bakanlar, Dönem Başkanı ülkenin eşgüdümünde, uluslararası açıdan önem taşıyan meselelere ilişkin politikalarını koordine ederek ve birbirlerinin adaylıklarını desteklemek yoluyla birçok uluslararası örgüt nezdinde işbirliğinin geliştirilmesinin yollarını istişare etmişlerdir. Bu süreçlerin somut sonucu olarak, Türk Konseyi şimdiye kadar AGİT, İİT, Afganistan için İstanbul Süreci gibi çok uluslu platformlarda üyelerinin uluslararası açıdan müşterek ilgi alanına giren konularda ortak tavrını yansıtan dört Ortak Açıklama yayınlamıştır.

Siyasi işbirliği çerçevesinde, Türk Konseyi üye ülkelerdeki seçim süreçlerini takip etmek üzere seçim gözlem misyonları da oluşturmaktadır. 2011 Kırgızistan Cumhurbaşkanlığı seçimi, 2013 Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı seçimi ve 2012 Kazakistan Parlamento seçimleri Türk Konseyi tarafından yerel ve ulusal düzeyde izlenmiştir. Bir başka ifadeyle, Türk Konseyi diğer uluslararası gözlem misyonları ile birlikte üye ülkelerde seçimlerin demokratik, şeffaf ve adil olarak gerçekleştirilmesine destek olmaya çalışmaktadır.

Üye devletler arasında işbirliği yapılması için ortaya konan siyasi irade, Konsey’in tüm faaliyetlerinde kendisini göstermektedir. Türk Konseyi Türk halklarının karşı karşıya kaldığı sorunlar ile mücadelede Türk Diasporasının sahip olduğu potansiyelden istifade edilebilmesinin hayati önem taşıdığına inanmaktadır. Bu bağlamda, Türk tarihinde ilk defa, üye devletlerin Diaspora işlerinden sorumlu Bakan ve Kuruluş Başkanları 2013 yılının Ocak ayında Azerbaycan’da ve aynı yılın Mayıs ayında Ankara’da bir araya gelmişlerdir. Bu sürecin bir sonucu olarak, Türkdildeş Diaspora Ortak Faaliyet Stratejisi Türk Konseyi tara-

findan kabul edilmiş ve Bakü’de 50 ülkeden 600 temsilcinin katıldığı Türk Konseyi Diaspora Örgütlerinin 1. Forumu toplanmıştır. Strateji belgesinde ve 1. Diaspora Forumu’nda vücut bulan ortak anlayış çerçevesinde, Türkdildeş Diaspora teşkilatlarının faaliyetlerinin birbiriyle uyumlu hale getirilmesi ve eşgüdümü amacıyla yakın zamanda ABD ve Avrupa’da birçok Bölgesel Merkez kurulacaktır.

Türk Konseyi, güvenliğin bölünmezliği ve bölgedeki güvenlik sorunlarının sosyal ve ekonomik etkilerini göz önüne alarak üye ülkeler arasında Nisan 2013 tarihinde Birinci Güvenlik İstişareleri Toplantısı’nı düzenlemiştir. Anılan toplantıda, Afganistan’ın durumu da dahil bölge güvenliğini ilgilendiren bir dizi mesele ele alınmıştır. Bu çerçevede, Türk Konseyi, üye ülkelerin Afganistan konusundaki ortak görüşünü bildirmek üzere Nisan 2013’te Almatı’da yapılan İstanbul Süreci Bakanlar Konferansı: “Asya’nın Kalbi”nde Bölgesel İşbirliği İçin Yeni Gündem konferansına katılmıştır. Toplantıda üye ülkelerin Afganistan hakkındaki ortak tutumuna ilişkin bir ortak açıklamada bulunulmuştur.

Avrasya terörizm, her türlü yasadışı kaçakçılık ve organize suçlardan çevresel sorunlara kadar birçok kritik soruna ev sahipliği yapmaktadır. Söz konusu sorunların karmaşık doğası bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanabilmesi için etkili mekanizmaların hayata geçirilmesini gerektirmektedir. Ayrıca, NATO/ISAF’ın Afganistan’dan çekilmesi ve tüm yetkinin Afgan otoritelerine transferi bölgede yeni şartların ortaya çıkması olasılığını beraberinde getirecektir. Söz konusu yeni şartların Avrasya’daki aktörlerin pozisyonlarını nasıl etkileyeceği henüz bilinmemektedir. Afganistan’da güvenlik ve istikrarın tam olarak tesis edilememesi halinde bunun bedelini ilk ödeyecek bölgelerden biri Avrasya olacaktır. Bu bilinçle, üye devletler Afganistan ve diğer bölgesel sorunlar hakkında Türk Konseyi bünyesinde gerçekleştirilen siyasi müzakerelere önem vermektedir.

Tüm bu hususlar çerçevesinde, Türk Konseyi üye ülkeler arasında siyasi konularda çok boyutlu işbirliğine ağırlık vermiştir. Pek çok farklı alanda yürütülen siyasi işbirliğinden hâlihazırda somut sonuçlar alınmaya başlanmıştır.

EKONOMİK İŞBİRLİĞİ

Siyasi işbirliği başarılı bir bölgesel sahiplenme için vazgeçilmezdir. Ancak bölgesel sahiplenmenin gerçekleştirilebilmesi için siyasi işbirliği ve ekonomik işbirliğinin birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, Türk Konseyi üye devletler arasında ekonomik işbirliğinin gerçekleştirilmesine büyük önem vermektedir. Türk Konseyi olarak söz konusu işbirliğinin bölgenin ekonomik potansiyelinin tam olarak açığa çıkmasına imkân sağlayacağını düşünüyoruz.

Bu sebeple Konsey bünyesinde “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi”, “Ekonominin Çeşitlendirilmesi” ve “Ekonomik İlişkilerin Temeli Olarak Girişimcilik” başlıkları altında üç Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Uzmanlar seviyesinde yürütülen çalışma toplantılarının yanı sıra üye ülkelerin Ekonomiden Sorumlu Bakanları ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğinin artırılması için çeşitli mekanizmaların kurulması amacıyla üç kez bir araya gelmiştir.

Üye devletlerimiz jeostratejik açıdan önemli bir konuma sahiptir. Türk devletleri toplamda yaklaşık 5 milyon kilometrekare yüzölçümüne, 140 milyon nüfusa ve 1.5 trilyon Dolar GSMH’ya sahiptir. Dünya nüfusunun % 75’i, küresel GSMH’nın % 60’ı ve enerji kaynaklarının %75’i Avrasya bulunmaktadır. Bu itibarla, aynı zamanda Avrupa ve Çin arasında bir köprü oluşturan Avrasya’nın ekonomik ve ticari ilişkilerdeki önemi her anlamda yükselmektedir.

Ancak, bu avantajlı konumdan üye devletler arasında etkin ve güvenilir ulaşım hatları ve imkânları bulunduğu ölçüde istifade edilebilmek mümkündür. Gerekli fiziki ve hukuki ulaştırma altyapılarının geliştirilmesiyle birlikte, üyelerimiz dünya ekonomisine de güçlü bir şekilde bağlanabileceklerdir. Bunun bilincinde olan Türk Konseyi, kurulduğu günden itibaren ulaşım ve gümrük konuları gibi iç içe geçmiş ve ayrıntılı çalışma gerektiren konularda işbirliğinin artırılmasına öncelik vermektedir.

Dünyanın bu bölgesinde coğrafi mesafeler ve engeller ile hukuki ve operasyonel sorunlar ekonomik işbirliğinin temininde belli kısıtlamalara sebebiyet vermektedir. Örnek vermek gerekirse, Orta Asya ve Türkiye arasında faaliyet gösteren ticari bir kamyonun hızı saatte ortalama 17.5 ki-

lometredir. Kaybedilen zamanın % 40’ı sınır geçişlerindeki bekleyişlerden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, Türk Devletleri arasındaki ana ulaşım koridoru olan Hazar Denizi geçişleri de etkin bir şekilde kullanılamamaktadır. Amacımız, hem kurumsal çerçevede hem de insan, mal ve hizmet hareketlerinde daha iyi olanaklar oluşturarak var olan mesafeyi kısaltmak ve zaman kazanılmasını sağlamaktır.

Genel itibarla, büyük miktarda yük taşımacılığına imkân tanınmasından ötürü deniz taşımacılığının kara taşımacılığına nazaran daha avantajlı bir ulaştırma modu olduğu düşünülebilir. Ancak bu Asya için çok geçerli bir durum değildir. Zira, Asya kıtasında en yakın limanla aralarında birkaç bin kilometre mesafe olan denize sınırı olmayan birçok ülke ve şehir bulunmaktadır. Nitekim Haziran 2011’de Viyana’da gerçekleştirilen Avrupa ve Orta Asya konulu Dünya Ekonomik Forumu toplantısında varılan en önemli sonuçlardan birisi, Pasifik, Çin ve Doğu Asya’yı Batı Avrupa’ya bağlayacak bir ulaştırma hattının - “İpek Yolu” - taşımacılık sürelerini dörtte bir oranında azaltacağı gerçeği olmuştur. Güzergâh üzerindeki bazı ülkeler de artan iş ve hizmetler sayesinde GSMH’lerini % 40’dan fazla artıracaktır.

Bu motivasyonla, üçüncü Türk Konseyi Zirvesi “Ulaşım ve Bağlantı” teması ile toplanmıştır. Bugüne kadar, Ulaştırma Çalışma Grubu dört kere toplanmış ve Ulaştırma Bakanlarının ilk toplantısı 3 Temmuz 2013 tarihinde Bakü’de yapılmıştır. Bu toplantıların bir sonucu olarak, üye ülke Ulaştırma Bakanlıkları arasında “Ortak İşbirliği Protokolü” imzalanması, limanlarımız arasında “Kardeş Liman” ilişkisi tesis edilmesi, Hazar geçişli çok-modlu ulaştırma seçeneklerinin hayata geçirilmesi, ülkelerimizin münhasır ulaştırma projelerinin birbirini tamamlaması yolunda adımlar atılması, sahada yaşanan günlük sorunlara pratik çözümler bulmak üzere Bakan Yardımcıları düzeyinde bir “Koordinasyon Kurulu” ihdas edilmesi gibi pek çok proje hayata geçirilmiştir.

Benzer şekilde, Gümrük alanında işbirliğini geliştirmek ve ticaret ve taşımacılık faaliyetlerini artırmak amacıyla üye ülkelerin Gümrük Bakanları iki kez bir araya gelmiştir.

Türk Konseyi, Asya ve Avrupa arasında kesintisiz bir köprü inşa etme amacını çok çeşitli projelerle

desteklemektedir. Nitekim, Türk Konseyi Tarihi İpek Yolu'nun, yukarıda bahsedilen Ulaştırma ve Gümrük alanlarındaki işbirliği faaliyetleri yoluyla, bölgeler arası entegre ulaştırıcılık açısından etkin bir alternatif olarak yeniden canlandırılmasını amaçlamaktadır.

EĞİTİM, BİLİM VE KÜLTÜR İŞBİRLİĞİ

Toplumsal alanda gerçekleştirilen işbirliği, siyasi ve ekonomik eşgüdüm ve işbirliğini güçlendiren bir çimento mahiyetindedir. Bu nedenle, İkinci Zirve, köklerini ortak tarih, dil ve kültürden alan Türk Konseyi'nin bir diğer temel işbirliği alanını oluşturan "Eğitim, Bilim ve Kültürel İşbirliği"ne odaklanmıştır. İlâveten, üye ülkeler arasında eğitim, bilim ve kültür alanlarında işbirliğinin geliştirilmesi konuları Kültür ve Eğitim Bakanları arasında gerçekleştirilen çeşitli toplantılarda ele alınmıştır.

Bu alanda işbirliğini artırmak için atılan adımlardan biri olarak, Kasım 2012'de İstanbul'da, Ortak Terminoloji Kurulu toplanmıştır. Kurul 1991'de İstanbul'da Marmara Üniversitesi'nde düzenlenen Milletlerarası Çağdaş Türk Alfabeleri Sempozyumu ve 1926'da Bakü Türkoloji Kongresi'nde kabul edilen Latin alfabesi temel alınarak geliştirilen ortak alfabenin kullanılmasını desteklemiştir. Türk Konseyi Sekreteryası Türk dillerinin ses özelliklerine uyan bu alfabeyle üye devletler ve bağlı kuruluşlarla yaptığı yazışmalarında kullanmaya başlamıştır. Sekreteryaya ayrıca üye ülkeleri yakınlaştıracığı inancıyla söz konusu alfabenin üye ülkelerce de benimsenmesini tavsiye etmiştir. İlâveten, Terminoloji Kurulu çeşitli konu başlıklarında ortak terminoloji sözlükleri hazırlanması amacıyla çalışma gerçekleştirilmesine karar vermiştir.

Eğitim alanında işbirliği çerçevesinde, iki kez bir araya gelen Türk Konseyi Eğitim Bakanları ortak tarih ve ortak edebiyat ders kitapları taslaklarının hazırlanması konusunda fikir birliğine varmıştır. Söz konusu ders kitaplarının Türk devletlerinin tarihsel ve edebi zenginliğini ortaya koyacak önemli bir çalışma olduğuna inanıyoruz. Kasım 2013'te Eskişehir'de düzenlenen ikinci toplantıda Bakanlar, üye ülke dillerinin ortaokul ve lise düzeyindeki eğitim kurumlarının ders programlarına seçmeli ders/kurs olarak dahil edilmesi, üye ülke-

ler arasında orta öğretim/lise düzeyinde kısa süreli karşılıklı öğrenci değişimlerinin başlatılması, mesleki ve teknik eğitim alanında işbirliği yapılması, Türkoloji alanında çalışan lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin akademik çalışmalarının teşviki için özel burslar da dahil çeşitli imkânların sağlanması yolunda kararlar almıştır.

Kültür ve eğitim programları yayınlayacak bir Ortak Televizyon kurulması da Türk Konseyi'nin gündeminde yer almaktadır. Üye devletlerin uzmanlarının katılacağı toplantı 2014 yılının Şubat ayında İstanbul'da yapılacaktır. Bu projenin gerçekleşmesi yeni nesillerin tarihsel değer ve sorumluluklarının farkında olarak yetişmesine katkı sağlayacaktır.

Türk Konseyi üye devletler arasında yükseköğretim alanında işbirliğinin artırılmasına da ciddi bir önem atfetmektedir. Bu anlayışla, Türk Üniversiteler Birliği'nin kurulmasına önderlik etmiştir. Bugüne kadar yapılan üç toplantı neticesinde, Türk Üniversiteler Birliği'nin kurucuları olan 15 üniversite, birliğin prensipleri, amaçları, yapısı ve üye üniversiteler arasındaki işbirliğinin usul ve esaslarını tayin eden Yükseköğretim Alanı Oluşturma Yönergesi'ni kabul etmiştir.

Türk Konseyi siyasi ve ekonomik alanda olduğu gibi toplumsal alanda da üye ülkeler arasındaki işbirliğini geliştirme azmindedir. Bu nedenle, Konsey eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki faaliyetlerine alanında uzman pek çok kuruluşla işbirliği içinde devam etmektedir.

İLİŞKİLİ KURUMLARLA OLAN TEMASLAR

Üye ülkeler arasındaki ilişkilerin üç temel sütununu oluşturan siyasi, ekonomik ve toplumsal alanlardaki çalışmalarımız yukarıdaki şekilde özetlenebilir. Türk Konseyi hedeflerine ulaşmak için somut adımlar atarken, bölgesel ve uluslararası arenadaki mevcut aktörlerle temas kurmakta ve işbirliği gerçekleştirmektedir. Ortaklarımıza iki açıdan bakabiliriz. Birincisi Türk Dünyası içinde hâlihazırda mevcut veya yeni oluşturulan işbirliği mekanizmalarıdır. İkincisi diğer bölgesel ve uluslararası örgütlerdir.

Nahcivan Antlaşması'na göre Türk Konseyi, Türk

Dili Konuşan Ülkeler arasında işbirliğinin sağlanması için kurulan bir şemsiye örgüttür. 1993'te kurulan TURKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı), 2008'de faaliyete geçen TURKPA (Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi) ve 2011'de oluşturulan Türk İş Konseyi Türk Konseyi'nin ilişkili kurumlarıdır.

2010'da Kazakistan'da ulusal bir kurum olarak kurulan ve 2012'de Bişkek Zirvesi'nde uluslararası bir kuruma dönüştürülmesine karar verilen Türk Akademisi Türk Konseyi'nin dördüncü ilişkili kurumudur. Merkezi Astana'da bulunan Akademi çalışmalarını Türk dili, edebiyatı, kültürü, tarihi ve etnografyası alanlarında araştırmaların koordinasyonu ve teşvik edilmesine yoğunlaştırmıştır.

Konsey'in ilişkili kurumlarından beşincisi olan Türk Kültür ve Miras Vakfı Ağustos 2012'de Bişkek'te imzalanan anlaşmayla kurulmuştur. Vakfın temel amacı, desteklediği ve finanse ettiği faaliyetler, proje ve programlar aracılığıyla, Türk kültür ve mirasının korunması, bu alanda çalışmaların gerçekleştirilmesi ve teşvik edilmesidir. Faaliyetlerine TURKSOY ve Türk Akademisiyle işbirliği içinde devam edecektir.

DiĞER KURUMLARLA İLİŞKİLER

Türk Konseyi, Avrasya'da barışın, güvenliğin ve refahın bölünmezliğine inanarak diğer bölgesel ve uluslararası organizasyonlarla da temas halindedir.

Ekim 2012'de Ekonomik İşbirliği Organizasyonu'nun (EİT) 12. Zirvesinde Türk Konseyi'nin gözlemci statüsü onaylanmıştır. Aralık 2012'de İslam İşbirliği Teşkilatı'na (İİT) resmi olarak gözlemcilik için başvurulmuştur. Türk Konseyi'nin ayrıca Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (CICA) ile yapıcı ilişkileri bulunmaktadır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Nahcivan Antlaşması, Birleşmiş Milletler tarafından 24 Eylül 2012 tarihinde tescil edilmiştir. BM nezdinde yapılan gözlemci üyelik başvurusuna ilişkin olarak 66. Genel Kurul'da başlayan müzakere süreci devam etmektedir.

SONUÇ

Kıtaların, bölgelerin ve alt-bölgelerin kalbinde yer alan Avrasya, kendisine mücavir bölgelerde meydana gelen sorunlardan doğrudan etkilenmektedir. Benzer şekilde, Avrasya'da olan her şey yakın çevresini ve ötesini etkilemektedir. Bu durum bölgesel farkındalık ve sahiplenmeyi her zamankinden daha önemli kılmaktadır. Bölgesel sahiplenmenin öneminin farkında olan Türk Konseyi, bu itibarla, enerjisini üye ülkeler arasında siyasi, ekonomik, eğitim, kültür ve bilim alanlarında işbirliğinin güçlendirilmesine yoğunlaştırmıştır. Ayrıca, EİT, İİT ve Afganistan için İstanbul Süreci gibi diğer bölgesel örgüt ve süreçlerin de üyesi olan Türk Konseyi ülkeleri, bu platformlarda da ortak hareket etme zeminine sahiptir.

Artan işbirliği ve entegrasyon süreçleri üye ülkeler arasındaki halihazırda mevcut olan temel üzerinden devam etmelidir. Konsey üyeleri aynı zamanda farklı bölgesel ve uluslararası örgütlerin üyeleridir. Örnek olarak, Türkiye Cumhuriyeti NATO'nun üyesiyken, Kırgız Cumhuriyeti ve Kazakistan Cumhuriyeti NATO ile Barış İçin Ortaklık Programı ve Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi'nde işbirliği yapmakta, aynı zamanda da Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü ve Şanghay İşbirliği Örgütü'nün üyesi olmaya devam etmektedir. Benzer şekilde, Kazakistan, Rusya ve Beyaz Rusya ile Gümrük Birliği içinde faaliyet gösterirken, Türkiye hâlihazırda AB ile Gümrük Birliği içinde olan ve Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakerelerine devam eden bir ülke konumundadır.

Türk Konseyi, üye devletlerin diğer devlet ve organizasyonlara karşı olan sorumluluklarına halel getirmeden işbirliğini artırmaya çalışmaktadır. Konsey'in diğer bölgesel ve uluslararası organizasyonların faaliyetlerini tekrarlamak gibi bir niyeti de yoktur. Konsey'in bölgesel ve uluslararası düzeydeki yaklaşımının özü budur. Konsey'in bugüne kadarki faaliyetleri ve başarıları bunun mümkün olabileceğini göstermektedir. Kurulduğundan itibaren tüm komşu ülkelerle işbirliği ilişkileri tesis etmeye önem gösteren Konsey, diğer bölgesel mekanizmalar ve organizasyonlarla da işbirliğini ilerletmeyi amaç edinmiştir.

Zamanlarının önde gelen jeostratejistleri Mackin-

der and Mahan, 19. ve 20. yüzyılın koşullarında teorilerinin merkezine Avrasya'yı koymuşlardı. Bu yaklaşımlar 21. yüzyılın jeopolitik ve jeo-ekonomik koşullarında hala geçerliliğini korumaktadır. Artık meşru sahiplerinin tasarrufu ve istifadesi altında Avrasya, büyük insan ve doğal kaynaklarıyla günümüz uluslararası konjonktüründe önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Bu çerçevede, bir bölgesel işbirliği mekanizması olarak kurulan Türk Konseyi, zengin siyasi, ekonomik kaynakların yanı sıra eğitim, bilim ve kültürel olarak güçlenme potansiyeliyle de bölgesel ve uluslararası ilişkilerde yükselen bir profile sahip

olan Avrasya'da kendine düşen rolü oynamaya hazırdır.

Sonuç olarak, Türk Konseyi zor kazanılmış egemenliklerinin hiçbir şekilde boyun eğmeden korunması ilkesi etrafında bir araya gelen üye ülkelerin katılımı ile oluşturulmuştur. Bununla birlikte, bu ancak ortak bir tarihi, dili ve kültürü paylaşan aynı görüşteki ulusların bir toplumun parçaları olarak samimi bir inanç altında bir araya gelmesi ile elde edilebilecek bir başarıdır. Türk Konseyi'nin faaliyetlerine rehberlik eden yaklaşımın temeli budur.